

Hozzászólás a Nemzeti alaptanterv 2012 vitaanyagához

Bevezető az információforrások és a könyvtárak szerepéről

Az információs műveltség (IM), az iskolai könyvtárak és a könyvtár-pedagógia négy ponton kapcsolódnak hangsúlyosan a NAT-hoz:

- az információs műveltség fejlesztése kereshetantantéri követelmény
 - alapja többek között a demokráciában való aktív részvételnek és a kulturális esélykülönbségek csökkentésének is
- tanulásfejlesztéshez elengedhetetlen
 - egész életen át tartó tanulásnak is alapfeltétele
- olvasóvá, könyvtárhasználóvá nevelés, az olvasáskultúra fejlesztése kereshetantantéri követelmény
- tanulási-tanítási helyszín, eszköztár, mely a változatos tevékenykedtetést támogatja

Az **információs műveltség** (information literacy) tudásunknak az a része, melynek segítségével eligazodunk az élet minden területéhez kapcsolódó információk közt, és melynek segítségével hasznosítjuk azokat. Konkrétabban: amelynek segítségével felismerjük, felmérjük az információszükségletet, megkeressük és megszerezzük a szükséges információforrásokat, kinyerjük, majd értelmezzük, értékkeljük, felhasználjuk és közvetítjük az információkat, továbbá reflektálunk a folyamatra.

Az információs műveltség nem csupán a könyvtárosok kompetenciája, helyszíne nem csupán az iskolai könyvtár, de céljai, tartalmi sok ponton összefonódnak más tartalmakkal és kompetenciákkal. Az információs műveltség egy olyan komplex tudásterület, melyben többek között a könyvtárhasználat tanítása is életszerűbb, komplexebb kontextusba kerül. Az iskolák egyik információs szakembere pedig egyértelműen a könyvtárosok, akik az iskolai szinten megtervezett könyvtár-pedagógiai program segítségével *koordinálni* tudja e kereshetantantéri részterület fejlesztését.

Általános vélemény a NAT 2012 könyvtárképéről, információs műveltségképéről

1.

Folyamatosan megfigyelhető a NAT eddigi négy változatában egy erőteljes **technicizálódás**, az informatikai eszközök felé való hangsúlyeltolódás.

A NAT 1995 a közös követelmények között a kommunikációs kultúra alatt általában, mindenfajta információhordozóra kitérve fogalmazza meg az IM-hez kapcsolódó célokat. A NAT 2003 a kiemelt fejlesztési feladatok között már ugyanezt a területet Információs és kommunikációs kultúráként nevezi meg, mely jobban hangsúlyozza az információval való önálló munka központi szerepét. Itt ugyan már erősödik a média és az IKT jelenléte, de a célok még komplexen, az információhoz kapcsolódnak. A NAT 2007 pedig a kiemelt fejlesztési területei között pedig egyáltalán nem szerepel az információval való munka semmilyen formában. „Helyette” a kulcskompetenciák között megjelent a Digitális kompetencia, mely az IM által hangsúlyozott fejlesztendő területeket kizárólag az IKT eszközökhöz kapcsolja. Mindemellett ezek nagy részét a technikától függetlenül megfogalmazva olvashatjuk az Anyanyelvi kommunikáció kulcskompetenciában is. A NAT 2012 vitaanyaga a technikai túlsúly tekintetében nem szakít a korábbi tendenciákkal, ugyanúgy technikai eszközöket emeli ki a bennük rejlő

tartalommal, információval szemben A NAT 2012 vitaanyaga a technikai túlsúly tekintetében nem szakít a korábbi tendenciákkal, ugyanúgy a technikai eszközöket emeli ki a bennük rejlő tartalommal, információval szemben. Sőt a Médiatudatosságra nevelés önálló fejlesztési területként való bevezetése tovább darabolja a területet, a komplex IM fejlesztés ellen hat.

A könyvtárosok, könyvtárostanárok nem tagadják az informatikai eszközök hasznosságát, fontosságát. Sőt a magas színvonalú könyvtári szolgáltatásokhoz és igénybevételükhöz is szükséges az IKT és a digitális kompetencia. Emellett viszont a tárgyi hordozónál sokkal fontosabbnak tartják az azok által hordozott információs és kulturális értékeket.

2.

A NAT korábbi változataihoz képest szinte eltűnt **a tanulás forrásközpontú megközelítése**. A NAT 2003 és NAT 2007 is egyre rövidebben, de pontosan kifejti – a Tanulás kiemelt fejlesztési feladatai között – az iskolai könyvtár alapvető szerepét a tanulásban, mely biztosítja a helyszínt és a forrásokat. Ezeket továbbra is fontosnak tartjuk. Nem látjuk elegendőnek a Tanulás tanításában való egyszerű felsorolási elemként való megjelenítést.

A hatékony, önálló tanulás kulcskompetenciája pedig az olvasás mellett a fent leírt eszközközpontú megközelítéssel csak az IKT eszközökre tér ki.

3.

Az egyes műveltségterületek különböző mértékben, de beépítenek az információs műveltséghez tartozó fejlesztési célokat. Kifejezetten könyvtárhoz kötött célok, tartalmak viszont (az Informatikán kívül) csak a Magyar nyelv és irodalom, az Ember és társadalom, az Ember és természet és a Művészetek műveltségterületben jelennek meg.

4.

Az Informatika műveltségterület információs műveltségre, könyvtárhasználatra vonatkozó fejlesztési feladatait, közműveltségi tartalmait szakszerűnek tartjuk.

A műveltségterület alapelveinek meghatározása viszont túlságos IKT központú. Bár az információforrásokat több ponton említi a könyvtárakat csak egy helyen.

Továbbá hiányoljuk az információs műveltség fogalmának megjelenítését. Ez utóbbit különösen fontosnak tartjuk, hiszen ez az Informatika az információs műveltség fejlesztésében központi és koordináló szerepet tölt be.

Konkrét, szövegszerű javaslatok

1.

A Könyvtárostanárok Egyesülete nem kívánja tovább aprózni a célkitűzéseket, ezért nem azt kéri, hogy a könyvtárhasználat fejlesztése önálló, kiemelt fejlesztési terület legyen. Ehelyett azt javasolja, hogy a NAT a kiemelt, közös fejlesztési követelményeket ne az eszközök és megjelenési formák mentén határozza meg, hanem az információs műveltség komplex fejlesztését tűzze ki célul, melyen belül hangsúlyozza az egyes területek (anyanyelvi kommunikáció, IKT, média mellett az olvasáskultúra és a könyvtárhasználat) szerepét is.

Javaslatunk, hogy a Fejlesztési területek – nevelési célok között jelenítsék meg az alábbiakat:

Információs műveltség fejlesztése

A fejlett információs műveltség lehetővé teszi, hogy a tanulók a globális információs társadalom felelős résztvevői legyenek. Önállóan tudjanak tájékozódni, tanulni, dolgozni, döntéseket hozni, problémákat megoldani. Értsék a hagyományos és az új információforrások, médiumok funkcióját, nyelvét. Értelmező, kritikai megközelítésük révén a helyzetnek megfelelően legyenek képesek használni azokat. Az információs műveltség fejlesztése során a tanulók megismerkednek az információ fogalmával, jelentőségével, legkülönbözőbb hordozóival és azok

hatásmechanizmusával. Képesek lesznek felismerni az információsükségletet, megkeresni és megszerezni a szükséges információforrásokat, kigyűjteni, majd értelmezni, értékelni, felhasználni és közvetíteni az információkat. A nevelés-oktatás során az információs műveltség komplex fejlesztése szükséges, melynek révén a tanulók egységes keretben láthatják az IKT eszközök, a média és a könyvtári rendszer nyújtotta lehetőségeket. Ezek használatása során figyelmet kell szentelni az olvasáskultúra, az etikus, jogszerű és hiteles magatartás alakításának is.

2.

A tanulással foglalkozó elvárások közé pedig javasoljuk a következő bekezdés (kis módosításokkal, további rövidítéssel való) visszahelyezését:

A **tanulás** fontos színtere, eszköze az iskolai könyvtár, annak információs és informatikai bázisa. A tantermi oktatást az iskola keretein belül is kiegészítik az egyéni és csoportos tanulási formák, amelyekhez sokféle információforrás gyors elérésére van szükség. A könyvtár használata minden műveltségterületen nélkülözhetetlen. Az önálló ismeretszerzés érdekében a tanulóknak el kell sajátítaniuk a könyvtári ismeretszerzés technikáját, módszereit mind a nyomtatott dokumentumok, mind az elektronikus dokumentumok használata révén. Ismerniük kell azok tanulásban betöltött szerepét, információs értékét. El kell sajátítaniuk a keresés stratégiáját, az adatgyűjtés, a témafeldolgozás, a forrásfelhasználás technikáját.

3.

Kérjük, hogy a többi műveltségterület bizottsága is legalább a kerettantervek elkészítése során gondolja át, hogy mely pontokon támogathatják az iskolai könyvtárak szolgáltatásai a műveltségterületen való fejlesztést.

4.

Az Informatika műveltségterület bevezetőjének első mondatát az alábbival javasoljuk helyettesíteni:

Az információ megszerzése, megértése, feldolgozása, felhasználása és közlése, vagyis az információs műveltség központi szerepű a társadalom működésében. A társadalom tagjainak az egész életen át tartó tanúláshoz, a munkához, a környezetben való eligazodáshoz, a magán és a közösségi élet alakításához információkra, informatikai eszközökre és azok hatékony, alkotó alkalmazására van szüksége.

Bízunk benne, hogy érveink és szövegszerű javaslataink hozzájárulnak a Nemzeti alaptanterv 2012-es módosításának fejlesztéséhez! Kérjük, ha kérdésük, észrevételük van, keressék meg Egyesületünket! Szakértőink állnak rendelkezésükre.

Budapest, 2012. március 1.

Szakmári Klára
elnök